

Improvizáció három „tételben”

Dr. APAGYI MÁRIA zongoraművésszel, zenetanárral, a PTE díszdoktorával beszélget pályafutásáról és az integratív művészettel nevelésről **SZEPESI JUDIT**¹

<https://doi.org/10.71157/upsz.2025.01-02.04>

Apagyi Mária férjével, Lantos Ferencsel

Szepesi Judit: *Szeretném, ha picit mesélnél magadról, a gyermekkorodról.*

Apagyi Mária: Kassán születtem a legrosszabb idősokban, de az akkor még Magyarországhoz tartozott, így a keresztlevelemben is magyar nyelven került be. A kassai Szent Erzsébet-székesegyházban kereszteltek ott, ahol Rákóczi Ferenc sírja is megtalálható. Ezek a magyar emlékek determinálták az életemet és a jövőmet. Apám felvidéki volt, nagyon szerette a városát, sokszor hallottam tőle már Kaposváron: „Bezzeg Kassán...”! Kaposváron a háború körüli időszakban rendkívül nehéz éveket éltünk át, de mi gyerekek ezt nem nagyon érzékeljük. Nálunk nevelkedett anyám öccsének a lánya is,

vele testvérként nőttünk fel. Együtt jártunk a kaposvári zeneiskolába, gyakran szerepeltünk, vele játszottam négykezesen. Nagyon sok örömteli pillanatot éltem át gyermekkoromban. Visszagondolva ezekre mondhatom, hogy a zene nemesíti a lelket és formálja a jellemet, ezért *mindenkinek zenét kellene tanulni, hogy gazdagabb személyiséggé váljon, és kapcsolatot tudjon teremteni az emberekkel.*

1960-ban a hagyományos keszthelyi Helikoni versenyen (akkor *Helikon versenynek* hívták)² I. díjat nyertem, ekkoriban határoztam el, hogy a zenei pályán maradok. Ez azért volt érdekes, mert a matematika is nagyon jól ment, szakkörre is jártam. Nagyon szerettem a matematikatanáromat, aki egyszer kikérdezett, hogy mivel foglalkozom, mennyi időt szánok a zenére, és megnyit más dolgokra. Elmondtam, hogy a zenét is mennyire szeretem. Erre ő: „A matematika egész embert kíván!”

Ezek után soha többé nem mentem matematika-szakkörbe, eszem ágában sem volt matematikussá válni. Maradtam a zenénél.

Anyám zongoratanárnő volt, a kaposvári Szent Margit-templomban a miséken is játszott az orgonán, erre engem is megtanított.

¹ A beszélgetés Apagyi Mária balatonberényi otthonában zajlott.

² A napjainkban is két évente megrendezett *Újkori Középiskolás Helikoni Ünnepek* honlapja itt található: <https://helikoniunnepek.hu/mi-a-helikon/>

1960-tól Pécsen folytattam zenei tanulmányaimat, a politikailag problémás felvételt erősen segítette a Helikon-verseny I. díja. Erről most nem mesélek többet. De nagyon sok izgalmas, nehéz és szép emlék van ebből az időszakból is. Mindent kibírtunk, és mosolyogva éltünk át.

Nagyon érdekelték a fúvós hangszerek, kiderült, hogy sok elfekvő oboa van a művészeti karon, és elkezdtem oboát tanulni a zongoratanári diploma megszerzése előtt egy évvel. Nagyszerű munka és nagyszerű érzés volt!

Ha jól tudom, ebben az időszakban ismerkedtél meg a későbbi férjeddal is, Lantos Ferenc festőművésszel.

Igen, akkoriban, 1968-ban ismerkedtem meg Ferivel, amikor az oboatanári diplomára készültem, és a Komlói Zeneiskolában tanítottam. Első találkozásunk alkalmával éppen hármashban voltunk zenetanárok együtt, és szinte az első pillanatban arról kezdtünk beszélni, hogy a zenészeknek mindennap gyakorolni kell – a gyerekeknek is, akik ezt általában nem szeretik. Emiatt nagyon sok tehetséges fiatal kallódik el; hamar abbahagyják a tanulást.

Felvetődik a kérdés: hogyan lehetne ezen segíteni?

Feri javaslata az volt, próbáljunk meg a zenei tanulmányokhoz kapcsolódó rajzokat készíttetni a gyerekekkel, hátha ez jobban felkelti az érdeklődésüket a zene iránt, és a gyakorlás szorosabban összekapcsolódik egy elemző-, kutatómunkával, ami már sokkal izgalmasabb.

Eleinte a rajzok a zeneművekben található szöveghez kapcsolódtak, ezt utólag *tematikus illusztrációknak* neveztük. Hamar rájöttünk azonban, hogy olyan darabokat kell kiválasztanunk, amelyeknél nem a szöveg a meghatározó. Például Czerny-etűdöket, egyszerű Bach-, vagy Bartók-műveket. A gyerekek kíváncsian kezdték ezeket zeneszfüllel elemezni, és a darabokban megtalálható rendeket felismerni, ami már kiindulópontja lehetett a vizuális munkának. A további rajzokat már *szerkezeti illusztrációknak*, majd a legmélyebb kapcsolatot jelző *szerkezeti analógiáknak* neveztük.

Fantasztikusan gazdag rajzi anyag született. Beigazolódott, hogy a gyerekek ebben a helyzetben vizuálisan egészen másképp gondolkodnak. Munkájuk eredménye alapvetően más volt, mint a megszokott „gyerekrajz”-ok.

Így született meg az interdiszciplináris művészet gondolata. A dolgok és jelenségek közös gyökereinek felfedezése, az interdiszciplináris „csomópontok” segítik a nagyobb rálátású, integratív gondolkodás kialakulását, az egységben látást – és ez felhívja a figyelmet a világegész összefüggéseire. A tanítás során tehát nem a szakmai specialitások oldaláról közelítettünk, hanem az interdiszciplináris alapok felől.

Ha a gyerek felfedezi, hogy a különböző területeken azonos, egyetemes törvények működnek, amelyek a saját szakterületén sűrített formában fogalmazódnak meg, akkor az a saját szakmája fontosságát is hangsúlyozza, és például zenészek esetében a nehézségek leküzdése, a gyakorlás fontossága értelmet kap. Ez pedig segít abban, hogy rendszeres munkája örömtelivé váljék, szerepével vegyeze.

Erre a gondolatra figyelve alapítottuk meg Lantos Ferencsel 1985-ben a ma is jól

működő Martyn Ferenc Művészeti Szabadiskolát Pécsen.

„Szimmetria” – Árvai Gergely alkotása (5 éves)

Lantos másik lényeges kérdése a kreativitással függött össze: „Mit tudsz kezdeni egy hanggal?” Az egy hangot követte a kettő és a többi, és a zenei nyelvtanítás anyaga összeállt. A zene: nyelv. Beszélt, írott, olvasott formájával együtt. A tanításban ezeknek együtt kell szerepelni. A beszéd: az improvizáció (rögtönzés). Amely nem jelent összevisszaságot, hiszen a beszédben is értelmes gondolatokat próbálunk megfogalmazni. Ez a zenei gyakorlatnak mindig is része volt.

Feri nagyon sok lényeges dologra irányította rá a figyelmemet, az egész életemet, gondolkodásmódomat is átformálta, és ezért nagyon örülök. Ennek köszönhetem, hogy megírtam a háromkötetes *Zongoráalom* kotakönyvet és már felnőttkorban a zongoraművész diplomát is megszereztem.

Hány éveseket tanítottál?

Négyéves kortól felnőttkorig – a Pécsi Tudományegyetemen, a doktori iskolában is. 1998-ban felkérést kaptam a minisztériumtól, hogy készítsem el az *Improvizáció* nevű tantárgy tantervét. Ennek nagyon örültem, a tanterv elkészült, bár az improvizációról én nem így gondolkodtam.

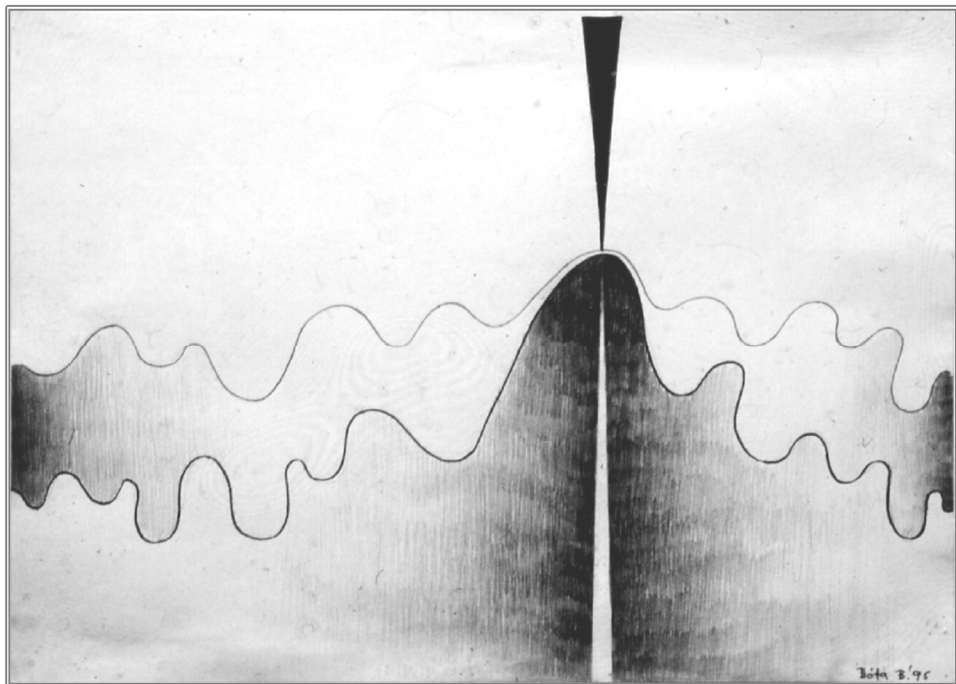
Mi volt a problémád?

Ma is lényegesnek tartom, hogy az improvizáció szervesen beépüljön minden zenei tantárgyba, és ne külön tantárgyként szerepeljen. Az életben is a gyermek először megtanul beszélni, majd olvasni, írni, de ezek a tevékenységek lényegében állandóan együtt fejlődnek. A zenetanulásnál is valahogy így kellene együtt, egy egységként

kezelné a rögtönzést, a zeneművek tanulását, a saját gondolatok leírását. Vagyis a zenét mint nyelvet kell tanítani.

Egyébként a zenetanulás esetében gazdag kreativitásfejlesztő tevékenységről van szó, amely a teljes életre kihat, és

fontosságát már az agykutatók is nagyon erősen hangsúlyozzák. A művészeti tevékenységek, a kreatív alkotó folyamatok a munkaerőpiacon is hasznosulnak, és ez akár pénzben is mérhető.

„Chopin” – Bóta Balázs alkotása (egyetemista)

Visszaigazolódtak-e ezek a gondolatok az életed során?

1986-ban egy holland csoport látogatta meg a Zeneakadémiát, és a művészeti képzéstől szólt a találkozás. Három lényeges kérdést tettek fel a rektorunknak:

A zeneakadémiai képzésben figyelünk-e a különböző művészeti területek közötti kapcsolatokra?

Foglalkozunk-e és hogyan az improvizációval, a kreativitással?

Összekapcsolódik-e a közoktatás és a zenei szakmára való felkészítés? Ha igen, milyen módon?

Mi akkor férjemmel, Lantos Ferivel ezekben a kérdésekben a munkánk értelmének visszaigazolását láttuk.

A találkozásnak volt folytatása?

Igen, meghívást kaptunk Hollandiába a „Magyarország Hollandiában” című rendezvénysorozatra, és Utrecht városában Ferivel

tartottunk egy egész napos előadást, zenei és képzőművészeti gyakorlati foglalkozással egybekötve, az ott megjelent különböző életkorú, különböző hangszeren játszó zenész- és képzőművész-növendékekkel. A bemutató 200 ember előtt zajlott. Minden feladatnál megbeszéltük a közös találkozási pontokat, vagyis azonos alapokból indultunk ki, amelyeket ott helyben kellett eljátszani a hangszeren, illetve megrajzolni. A rajzok amint elkészültek, fokozatosan felkerültek egy mindenki által látható táblára, és a kiállítás az előadás végére vált teljessé.

Még abban az időben Pécsen, a Nevelési Központban a zenei és vizuális nevelésre kellett figyelniük, óvodától a középiskola végéig. Javaslatokat kértek az interdiszciplináris kapcsolatokra, improvizációkra vonatkozóan. A cél az volt, hogy az iskolafokokat átívelő, azonos szemléletű művészeti képzés folyhasson a városban.

Nekem sokat jelentett akkor ez a munka, mert az összes ehhez kapcsolódó óvodai, általános iskolai és középiskolai tananyagot áttanulmányoztam, aztán ezeknek ismeretében beszéltünk a tanárokkal a különböző oktatási szinteken.

A módszertani tanácsaitokat hogy fogadták a tanárok?

Teljesen nyitott volt rá mindenki, jó volt velük konzultálni, amit tudtak, beépítettek az óráikba.

Mi az a három „tétel”, a három tulajdonság, amely egy zeneművészetet oktató tanárnál nélkülözhetetlen?

A szeretet. A kíváncsiság. A hit.

A son ami Camille Pëgël

PRÉLUDES FR. CHOPIN
Op. 28